

ЮРИДИЧНИЙ НАУКОВИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ
ФАХОВЕ ВИДАННЯ

www.lsej.org.ua

9'2022

**Запорізький національний університет
Міністерства освіти і науки України**

**Електронне наукове фахове видання
«Юридичний науковий
електронний журнал»**

№ 9, 2022

**На підставі Наказу Міністерства освіти та науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1)
журнал внесений до переліку фахових видань категорії «Б» у галузі юридичних наук
(081 – Право, 262 – Правоохоронна діяльність, 293 – Міжнародне право)**

**Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International
(Республіка Польща)**

**Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.**

**Видавничий дім
«Гельветика»
2022**

Юридичний науковий електронний журнал – електронне наукове фахове видання юридичного факультету Запорізького національного університету

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Коломоєць Тетяна Олександрівна – доктор юридичних наук, професор

Заступник головного редактора:

Бондар Олександр Григорович – доктор юридичних наук, професор

Відповідальний секретар:

Віхляєв Михайло Юрійович – доктор юридичних наук, професор

Члени редакційної колегії:

Батюк Олег Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент;

Биргеу Михайло Михайлович – доктор юридичних наук, професор (Республіка Молдова);

Болокан Інна Вікторівна – доктор юридичних наук, доцент;

Ботнару Стела – доктор юридичних наук, доцент;

Бринза Сергій – професор, доктор хабілітат;

Верлос Наталя Володимирівна – доктор юридичних наук, доцент;

Войцех Войтила – доктор гуманітарних наук у галузі філософії (Республіка Польща);

Волошина Владлена Костянтинівна – кандидат юридичних наук, доцент;

Галіцина Наталя Вікторівна – доктор юридичних наук, професор;

Деревянко Наталія Зеновійвна – доктор філософії у галузі права;

Діхтєвський Петро Васильович – доктор юридичних наук, професор;

Дудоров Олександр Олексійович – доктор юридичних наук, професор;

Ібрагімов Соліджон Ібрагімович – доктор юридичних наук, професор (Республіка Таджикистан);

Колпаков Валерій Костянтинович – доктор юридичних наук, професор;

Курінний Євген Володимирович – доктор юридичних наук, професор;

Кушнір Сергій Миколайович – доктор юридичних наук, професор;

Смирнов Максим Іванович – кандидат юридичних наук, доцент;

Стеценко Семен Григорович – доктор юридичних наук, професор;

Тернушак Михайло Михайлович – доктор юридичних наук;

Уільям Дж. Уоткінс – доктор юридичних наук (США);

Федчишин Дмитро Володимирович – доктор юридичних наук;

Шарая Анна Анатоліївна – кандидат юридичних наук, доцент.

*Рекомендовано до опублікування вченою радою
Запорізького національного університету,
протокол № 12 від 27.09.2022 р.*

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА;
ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Беліченко О.В. СВІТОВІ ЗАГРОЗИ ГЛОБАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ І ЇХ ВПЛИВ НА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ.....	18
Билиця І.О. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРА ЗА ПОРУШЕННЯ КОДЕКСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ТА ПОВЕДІНКИ ПРОКУРОРІВ.....	21
Василів С.С. КОНЦЕПЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОЇ СОБОРНОЇ ДЕРЖАВИ У ПРАЦЯХ ІДЕОЛОГІВ ТА ПРОВІДНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО РУХУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	24
Дудаш Т.І. БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ТЕОРІЇ ПРАВОВОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ: ЗМІСТ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ.....	28
Жаровська І.М. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВІДКРИТОСТІ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В АСПЕКТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ТА ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	34
Ковний Ю.Є. ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	37
Коліч О.І. РОЛЬ СОЦІОЛОГІЧНО-ПРАВОВОЇ НАУКИ У ВИВЧЕННІ ПРАВА.....	40
Кузнецова Л.В., Дулгерова О.М. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ АВТОРСЬКИМИ ПРАВАМИ.....	43
Максимок О.Д., Грекул-Ковалик Т.А. ДОСТУП ДО ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ КОНТИНЕНТАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПРАВА.....	47
Мацелик М.О., Берестень А.В., Бинюк Н.М. КАНОНІЧНЕ (ЦЕРКОВНЕ) ПРАВО НА СХОДІ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПИ: ВПЛИВ ІМПЕРІЇ.....	51
Підгородський Б.М. СУЧАСНИЙ СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ ЮРИДИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ В УКРАЇНІ.....	55
Скибіцький Б.А. ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ ПРАВА В СУСПІЛЬСТВІ.....	59
Сковронський Д.М. ВІЗАНТІЙСЬКЕ ПРАВО: УНІКАЛЬНІСТЬ ТА ІСТОРИЧНА ЗНАЧУЩІСТЬ.....	62
Скуріхін С.М. ЗВ'ЯЗОК ТЕРИТОРІАЛЬНОСТІ З АГРЕСИВНОЮ ПОВЕДІНКОЮ ТА ВІЙНОЮ В РАКУРСІ ЮРИДИЧНОЇ ЕТОЛОГІЇ.....	66
Стаднік І.В., Буравська А.А. ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	69

РОЗДІЛ 2

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Грищенко Г.А. ЩОДО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ПРАВА НА ЗВЕРНЕННЯ ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	74
Zhelnin V.Ye., Chyrkin A.S. PECULIARITIES OF CONSTITUTIONAL CONTROL IN THE BENELUX COUNTRIES.....	77
Кметик-Подубінська Х.І. ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА КОМУНІКАТИВНИХ ПРАКТИК.....	80
Константин О.В. ПРОБЛЕМИ ВІДНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ ПРАВ І СВОБОД ОСОБИ ПІСЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ УКРАЇНИ НЕКОНСТИТУЦІЙНОСТІ НОРМ ЗАКОНУ.....	84
Палій В.В. КАТЕГОРІАЛЬНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	88
Серпак О.В. ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ НАРОДНОЇ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ІНІЦІАТИВИ В УКРАЇНІ.....	93
Скробач С.Л. РИСИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНИ.....	98
Фоміна С.В. ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ЛЮСТРАЦІЇ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ.....	101

Шишов О.О. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРИНЦИПІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ.....	104
--	-----

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Абрамчук Д.В. СПЕЦИФІКА ВИКОНАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ, УКЛАДЕНИХ НА ОСНОВІ ПРИМІРНОГО ДОГОВОРУ.....	109
Алексій Р.В. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ПРИ РОЗГЛЯДІ СПРАВ ПРО ВИЗНАННЯ НЕДІЙСНИМИ ПРАВОЧИНІВ З ВАДАМИ ВОЛІ.....	113
Берназ-Лукавецька О.М. ПРАВОЧИНИ ЩОДО ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....	118
Васильєв В.В. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОГО МЕХАНІЗМУ САМОРЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВИХ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	121
Вацак В.А. ОНЛАЙН ВИРІШЕННЯ СПОРІВ (ODR) ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОРМ САМОРЕГУЛЮВАННЯ В ІНТЕРНЕТІ.....	125
Вороніжський Я.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ВИЗНАННЯ НЕОБГРУНТОВАНИМИ АКТИВІВ.....	128
Гладун С.О. ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ УЧАСНИКАМИ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	135
Гузе К.А. ПРЕДМЕТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗДІЙСНЕННЯ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ В СУДІ.....	139
Давидова І.В., Журило С.С. ДОГОВІР МУЛЬТИМОДАЛЬНОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ЯК НОВА ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ СФЕРИ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ТА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	143
Джуган В.О. ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ В УКРАЇНІ.....	146
Колісников А.В., Д'ячкова Н.А. ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ БАГАЖУ ПАСАЖИРСЬКИМ ТРАНСПОРТОМ.....	149
Коробцова Н.В. ВІНДИКАЦІЯ БІОМАТЕРІАЛУ: РИМСЬКЕ ПРАВО ТА СУЧАСНІСТЬ.....	153
Крушельницька Г.Л. СУБ'ЄКТИ БІОМЕДИЧНИХ ВІДНОСИН ПРИВАТНОПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ.....	156
Макода В.Є. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ЧАСТКИ У СПАДКУВАННІ. АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ.....	160
Москаленко К.В. ВІЧНЕ ТА ЗЕМНЕ: РЕПРОДУКЦІЯ ЛЮДИНИ У ПРАВІ І РЕЛІГІЇ.....	163
Назаренко В.В. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОЇ ПРИГОДИ.....	168
Нечипорук Я.В. ПРАВОВИЙ СТАТУС БЛОГЕРА.....	172
Павлюк Н.М. ПРОБЛЕМИ РЕГЛАМЕНТУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ЯК ОБ'ЄКТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ.....	177
Погребняк М.В. ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРУ ДОВІЧНОГО УТРИМАННЯ (ДОГЛЯДУ).....	180
Примак В.Д. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИМІР ДЕЛІКТНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШКОДУ, ЗАВДАНУ НЕРУХОМИМ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ.....	184
Римарчук Р.М. СУДОВИЙ РОЗСУД ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВАЗАСТОСОВНОЇ СИСТЕМИ.....	188
Ріпенко А.І., Настіна О.І. ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИБАЛЬСТВА ТА РИБНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	191
Савчук В.П. ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ КОРПОРАТИВНОГО СЕКРЕТАРЯ.....	197
Сібільов Д.М. УХВАЛА СУДУ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ ЯК ВИКОНАВЧИЙ ДОКУМЕНТ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИКА ПРАВАЗАСТОСУВАННЯ.....	200

Suleimanova S.R. CIVIL PROCEEDINGS OF UKRAINE AND ISRAEL: COMPARATIVE LEGAL CHARACTERISTICS	203
--	-----

Турчин-Кукаріна І.В., Турчин А.І., Турчин С.А. ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ОЦНЮЮЧОГО ПОНЯТТЯ «ОБСТАВИНИ, ЩО МАЮТЬ ІСТОТНЕ ЗНАЧЕННЯ» У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ПРИ ВИРІШЕННІ СІМЕЙНИХ СПОРІВ	207
---	-----

Шаповал Л.І., Шаповал В.В. ЩОДО ВИМОГ ДО КАНДИДАТІВ В УСИНОВЛЮВАЧІ	212
---	-----

РОЗДІЛ 4 ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Байк О.І. РЕЛОКАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ	216
---	-----

Дорошенко Л.М. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН	220
---	-----

Кухарчук А.М., Грачова О.Ю., Маслова М.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	224
---	-----

Петруненко Я.В. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АСПЕКТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ	229
--	-----

Пільков К.М. НОВИЙ РОЗГЛЯД СПРАВИ ПІСЛЯ СКАСУВАННЯ РІШЕННЯ ВЕРХОВНИМ СУДОМ: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗМАГАЛЬНОСТІ ТА ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД	233
--	-----

РОЗДІЛ 5 ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Бахновська І.П., Костюк Н.П. АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИМ СІМ'ЯМ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	243
---	-----

Бутинська Р.Я. ЗАХИСТ ТРУДОВИХ ПРАВ ЖІНОК З ДІТЬМИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА НАДОМНОЇ РОБОТИ	246
---	-----

Кузнецова М.Ю. ПРАВО НА СТРАЙК В СУЧАСНИХ УМОВАХ	251
---	-----

Льопко В.І., Кокошко М.В. ПРАВА МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	254
---	-----

Тищенко О.В., Черноус С.М., Дунаєвська Л.Г. ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ОБЛІКУ ПРАЦІВНИКІВ	258
---	-----

РОЗДІЛ 6 ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

Буравська А.А., Павлюченко Ю.М. ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВІЙНИ	263
--	-----

Постригань В.С. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯК ГАРАНТІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	267
---	-----

РОЗДІЛ 7 АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Бліхар М.М., Сарахман Ю.Б. ПРАВОВА ПРИРОДА ДІЯЛЬНОСТІ ЦІЛЬОВИХ ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ДЕРЖАВНИХ ФОНДІВ	270
--	-----

Бурхан-Крутоус Л.А. ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ	274
---	-----

Буцяк М., Комарницька І.І. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО В ПРОФІЛАКТИЦІ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ	278
--	-----

Доценко А.І., Костиря О.В. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ В ТОРГОВЕЛЬНОМУ МОРЕПЛАВСТВІ.....	282
Задаля Д.К. ВІТЧИЗНЯНА МОДЕЛЬ ПРАВОСУДДЯ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ.....	286
Задніпряна-Корінна М.Ю., Корінний С.О. ЗАСТОСУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ ПРИНЦИПІВ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ.....	289
Зелінська Я.С. ЩОДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	293
Квакуша А.С. РОЛЬ МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТІВ ТАРИФОУТВОРЕННЯ У СФЕРІ ВАНТАЖНИХ ЗАЛІЗНИЧНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ.....	297
Коваленко В.В. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ДОБРОГО ВРЯДУВАННЯ «GOOD GOVERNANCE».....	301
Ковбаса В.М., Кусько Р.В., Дрозд Т.В. АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА.....	305
Коломоєць Т.О., Колшаків В.К., Кремовець Д.С. ВІЙСЬКОВИЙ ОБЛІК ЖІНОК – НОВАЦІЙНИЙ РІЗНОВИД ВІЙСЬКОВОГО ОБЛІКУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ (КРИТЕРІЇ ДЛЯ ВИОКРЕМЛЕННЯ).....	308
Комаринська Ю.Б. СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПСИХОЛОГІЧНИМ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ.....	312
Костенко М.В., Шмига В.О. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У КРИМІНАЛІСТИЦІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	316
Кравчук В.О. ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	319
Лук'янова Г.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ЗАРОДЖЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КООРДИНАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ІСТОРИКО-ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ ПЕРІОДУ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.....	322
Максюта А.О. РОЛЬ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У ВИКОНАННІ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ.....	326
Максимович М.І., Литвин Н.А. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ ДО МЕДИЦИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	330
Мацелик Т.О., Самілик Л.О. МЕЖІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ГЕНДЕРНЕ САМОВИРАЖЕННЯ.....	333
Миргород-Карпова В.В., Корощенко К.Р. СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗІ.....	337
Михайлов О.О. СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ РІШЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ У СПРАВАХ, СТОРОНОЮ В ЯКИХ Є СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ.....	341
Муза О.В. ЗАКОННІСТЬ ЯК ФОРМАЛІЗОВАНА ЗАСАДА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ.....	345
Овчаренко А.С., Шульга Т.М. ДО ПИТАННЯ ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ БЮДЖЕТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	348
Руданецька О.С., Бережницька Г.І. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: КОМПЛЕКСНИЙ МІЖГАЛУЗЕВИЙ ПІДХІД.....	351
Світличний О.П. СУЧАСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	354
Соловійова О.М. ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	358
Співак М.В. ЩОДО ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	367
Стрільців О.М. НЕДОЛІКИ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ЧАСТИНІ РОЗГЛЯДУ ПОВІДОМЛЕНЬ ПРО КОРУПЦІЮ.....	372

Терехов В.Ю. ЗАХИЩЕНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	376
Ткаченко І.Ю. СУБ'ЄКТИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУДДІВ ТА ЇХ ПОВНОВАЖЕННЯ	379
Цвіркун Ю.І. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ТА ОБҐРУНТОВАНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	383
Шевчук В.С. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	388
Шувалова Т.О. МИТНІ ПРОЦЕДУРИ В КОНТЕКСТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ».....	392

РОЗДІЛ 8 КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Бангишев О.Ф., Титула Д.В. НОВЕЛИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	396
Гарасим П.С. ІСТОРИКО-ПРАВОВА ГЕНЕЗА ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ І ПРОБАЦІЇ УКРАЇНИ (1970-1991 Р.Р.).....	399
Гумін О.М., Коваль І.М. КРИМІНОЛОГІЧНО ЗНАЧУЩІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ НА ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	402
Ковальчук В.С. ПРО ДЕЯКІ КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ.....	404
Козаченко О.В., Мусиченко О.М. ОКРЕМІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ, ПЕРЕДБАЧЕНУ Ч. 1 СТ. 111-1 КК УКРАЇНИ.....	407
Лисько Т.Д., Гора Л.В., Жуда В.І. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	412
Науменко І.Ю. ВРАХУВАННЯ УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ ПРИ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВOPOPУШЕНЬ ТА ПРИЗНАЧЕННІ ПОКАРАННЯ ЗА ЇХ ВЧИНЕННЯ.....	415
Олексенко В.Г., Лагун К.Д., Новіков Д.О. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ.....	418
Пунда О.О. СПРОЩЕНИЙ ПОРЯДОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	422
Ромашкін С.І. ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВOPOPУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 146-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	426
Рубашенко М.А. ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУКЦІЇ СКЛАДУ ДІЙ, УЧИНЕНИХ З МЕТОЮ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗМІНИ ЧИ ПОВАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ АБО ЗАХОПЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ (Ч.1 СТ.109 КК УКРАЇНИ).....	430
Сотула О.С. ПОНЯТТЯ ТА ЗАВДАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СЛУЖБИ ПРОБАЦІЇ У ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНІ: КОМПАРАТИВІСТСЬКІ АСПЕКТИ.....	434
Спільник С.І. СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ТА ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАХОДИ СУБ'ЄКТІВ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДКВС УКРАЇНИ.....	437
Степаненко О.В. СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПИТАНЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО.....	441
Стеценко І.М. ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВOPOPУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	446
Таволжанська Ю.С. ГІДНІСТЬ ОСОБИ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	449

Цибохін О.М. КЛАСИФІКАЦІЯ ПОДАТКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	452
---	-----

РОЗДІЛ 9

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Білоус І.М. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ У НЕВІДКЛАДНИХ ВИПАДКАХ.....	456
Бондаренко Є.В. ОСОБЛИВОСТІ ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ПРО ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТЕРОРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ, ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ.....	459
Волошина В.К., Скрипник Д.О. ОКРЕМІ ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.....	464
Гірук В.В. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОСОБИ ПОТЕРПЛОГО І ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ У НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНАХ, ВЧИНЕНИХ ВІДНОСНО МАЛОЛІТНІХ.....	467
Гладій Є.В. ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	471
Горідько М.В. ЩОДО ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ОРГАНОМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПІД ЧАС ОБШУКУ.....	475
Дроздов О.М., Дроздова О.В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ УХВАЛИ СУДУ ПРО НАКЛАДЕННЯ АРЕШТУ НА МАЙНО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	480
Зілінський А.М. СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ РОЗБІЙНИХ НАПАДІВ НА ПОМІШКАННЯ ГРОМАДЯН ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЗБРОЇ.....	486
Колосов О.О., Ковальчук О.А. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ.....	490
Комарницька І.І. ПРОФІЛАКТИКА ПОРУШЕНЬ У ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ СФЕРАХ АДМІНІСТРАТИВНИМИ ЗАСОБАМИ.....	494
Костенко О.В., Радутний О.Е. БЛОКЧЕЙН І МЕТАВСЕСВІТ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ.....	499
Кремінський О.В. КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ЛЕГАЛІЗАЦІЮ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ВАЛЮТ.....	507
Мирошниченко Ю.М. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЧИННИКИ ТАКТИКИ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ.....	510
Налуцишин В.В., Налуцишин В.В. СУДИ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ).....	514
Осуховський Р.В. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ СТВОРЕННЯ НЕ ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗАКОНОМ ВОЄНІЗОВАНИХ АБО ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ.....	518
Павлюк О.С. СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ВБИВСТВ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ ТА ОДИНОКИХ ОСІБ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАВОЛОДІННЯМ ЇХ МАЙНОМ.....	523
Сиводєд І.С. ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ (РИМСЬКИЙ СТАТУТ) ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЯКІ БУЛИ ВЧИНЕНІ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ.....	527
Федченко В.М. ПОВІДОМЛЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІЙ ОСОБИ ПРО ПІДОЗРУ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ.....	532
Юсупов В.В. ОСОБЛИВОСТІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ.....	536

РОЗДІЛ 10

СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

Кравченко М.О. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	541
Кучаковська Н.О. КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ, ЯКИМ ПОВИННІ ВІДПОВІДАТИ АДВОКАТИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ.....	545
Марченко В.Б. ЩОДО ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ «ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ».....	549

Ждан М.Д. СТАН ТА ДИНАМІКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ТРУДОВИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	681
Арсентьев Д.С. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТУ ЗЛОВЖИВАННЯ ВЛАДОЮ АБО СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ.....	685
Маршук С.А. ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ПУБЛІЧНИЙ ХАРАКТЕР ПРАВОВОГО СТАТУСУ НОТАРІУСА: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	690
Гафич О.І. НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГНУЧКОГО РЕЖИМУ РОБОЧОГО ЧАСУ В УКРАЇНІ.....	694
Волянук Т.А. РЕКЛАМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ ДЕРЖАВИ.....	697
Бережної С.М. ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ШТАТНОЇ СТРУКТУРИ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ.....	701
Дідківська Г.В., Лазебний А.М. БАЛІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	705
Топчий В.В. ЗНАЧЕННЯ СУДОВО-БАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ ФАКТІВ ТА ОБСТАВИН ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ЗА СЛІДАМИ ПОСТРІЛІВ.....	708
Іванчук В.Є. ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ: СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	712
Щоткевич О.Є. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	717
Діденко В.Л. ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ.....	721

МЕЖІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ГЕНДЕРНЕ САМОВИРАЖЕННЯ

LIMITS OF ENSURING THE RIGHT TO GENDER EXPRESSION

Мацелик Т.О., д.ю.н., професор,
професор кафедри публічного права
Державний податковий університет

Самілик Л.О., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри приватного права
Державний податковий університет

Стаття присвячена гендерній політиці в Україні в контексті забезпечення прав на сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність, а також дотримання принципів рівності, недискримінації, автономії особи та поваги до її гідності при реалізації права на гендерне самовираження.

Проаналізовано міжнародне та національне законодавство на предмет виявлення дискримінаційних норм правового регулювання. Визначено поняття «дискримінація за ознаками СОГІ». Зауважено, що пряма та явна заборона дискримінації за даними ознаками не міститься взагалі в жодному законодавчому акті України.

Встановлено, що громадяни часто зазнають утисків через своє нетрадиційне приватне життя та гендерне самовираження. Серед порушень, що найбільш часто трапляються в цьому контексті є: образи, погрози, приниження людської гідності; фізичне насильство різних ступенів тяжкості; гомофобія / трансфобія в сім'ї; насильство сексуального характеру; напади на ЛГБТ центри / заходи або активістів; погрози зброєю чи її застосування; умисне знищення або пошкодження майна; незаконне збирання та розголошення конфіденційної інформації; гомофобні написи / заклики тощо.

Акцентується увага на важливості окреслених питань в умовах воєнного стану, зокрема, розглянуто мобілізаційну процедуру та особливості виїзду за кордон.

Досліджено проблему реалізації прав трансгендерних людей у сферах освіти, праці, соціального забезпечення та охорони здоров'я, у зв'язку з неможливістю офіційного визнання зміни статі та відповідної зміни імені трансгендерної особи в документах без проведення складних і дорогих хірургічних операцій.

Досліджено статистичні дані та зроблено висновок щодо динаміки позитивних змін у свідомості суспільства та орієнтир на забезпечення основних прав і цінностей людини.

Ключові слова: гендер, гендерна рівність, рівність прав, захист прав людини, забезпечення прав, дискримінація, європейське законодавство, трансгендер, ЛГБТ.

The article is devoted to gender policy in Ukraine in the context of ensuring the rights to sexual orientation and gender identity, as well as compliance with the principles of equality, non-discrimination, individual autonomy and respect for its dignity when exercising the right to gender expression.

International and national legislation was analyzed for the purpose of identifying discriminatory norms of legal regulation. The concept of «discrimination on the grounds of SOGI» is defined. It is noted that a direct and clear prohibition of discrimination based on these characteristics is not contained in any legislative act of Ukraine.

It has been found that citizens are often oppressed because of their non-traditional private lives and gender expression. Among the violations that occur most often in this context are: insults, threats, humiliation of human dignity; physical violence of various degrees of severity; homophobia / transphobia in the family; sexual violence; attacks on LGBT centers / events or activists; threats with weapons or their use; intentional destruction or damage to property; illegal collection and disclosure of confidential information; homophobic inscriptions / appeals, etc.

Attention is focused on the importance of the outlined issues in the conditions of martial law, in particular, the mobilization procedure and peculiarities of going abroad are considered.

The problem of realizing the rights of transgender people in the fields of education, labor, social security and health care was investigated, due to the impossibility of official recognition of gender change and the corresponding change of the name of a transgender person in documents without complex and expensive surgical operations.

Statistical data were studied and a conclusion was made regarding the dynamics of positive changes in the consciousness of society and a guideline for ensuring basic human rights and values.

Key words: gender, gender equality, equal rights, protection of human rights, ensuring rights, discrimination, European legislation, transgender, LGBT.

Наразі в Україні, як і в багатьох інших країнах світу, відбуваються процеси переоцінки цінностей і здійснюється спрямування державної політики першочергово на дотримання загальнолюдських принципів та стандартів, що є пріоритетним для всього цивілізованого світу.

Втілення гендерної політики в Україні та орієнтир на європейські цінності зіштовхується з опором нововведенням та невизнанням певною частиною населення (здебільшого це представники релігійних організацій, люди літнього віку, особи з більш традиційними поглядами). Особливо загострилось дане питання з ратифікацією Україною Стамбульської конвенції 20.06.2022 [1], яка наразі є найбільш всеохоплюючою міжнародною угодою у цій сфері, що використовується як основа для дій багатьох країн у Європі та за її межами. Проте відразу ж після ратифікації було здійснено невдалу спробу її денонсації, оскільки противники вважали, що дана Конвенція запроваджує в Україні ідеологію гендера.

Слід зазначити, що державна гендерна політика в Україні формується на основі ратифікованих Україною міжнародно-правових актів та регулюється національними нормативно-правовими актами.

Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини визначає: «Здійснення прав та свобод гарантується без будь-якої дискримінації за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, майнового стану, обставин народження або будь-яких інших, політичних та інших переконань, соціального походження чи належності до національних меншин» [2].

Проте, незважаючи на проголошену антидискримінаційну політику громадяни часто зазнають утисків через своє нетрадиційне приватне життя та гендерне самовираження. Дискримінація за ознаками СОГІ – це необґрунтоване та неправомірне обмеження особи або групи осіб через сексуальну орієнтацію та/або гендерну ідентичність у користуванні правами та свободами, якими вільно та без обмежень користуються інші люди.

У 2008 році Україна підписала Декларацію ООН про сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність, яка засуджує насильство та дискримінацію, стигматизацію та упередження за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності [3, с. 36].

Рекомендації CM/Rec (2010) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про заходи з боротьби проти дискримінації за ознаками СОГІ були прийняті ще в 2010 р. представниками всіх країн-членів РЄ [4]. Прийняття можна назвати історичним моментом для європейських гомосексуалів і трансгендерів, оскільки в них найбільш повно відображені стандарти в галузі прав людини щодо ЛГБТ, зобов'язання по дотриманню яких взяли на себе усі країни-члени Ради Європи. Особливо важливими є ці рекомендації для тих європейських країн, де ситуація з дотриманням прав ЛГБТ залишає бажати кращого, зокрема й для України. Проте, можемо констатувати, що наша країна досягла зовсім незначних зрушень в даному напрямку.

Водночас, п. 2. ст. 2 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права визначає, що держави-учасниці повинні забезпечити, щоб сексуальна орієнтація будь-якої особи не була перешкодою для забезпечення прав, закріплених у Пакті [5], наприклад, при оцінці прав на отримання пенсії у зв'язку з втратою годувальника. Крім того, однією із заборонених підстав для дискримінації визнається гендерна ідентичність, оскільки, особи, які є трансгендерами, транссексуалами або інтерсексуалами, часто зазнають порушень прав людини.

Щодо регулювання окресленої проблематики нормами національного законодавства, варто зауважити, що в той час, коли європейські країни впевнено реалізовували політику гарантування рівності прав чоловіків та жінок в різних сферах життя, в Україні протягом тривалого часу вважалося неприпустимим зачіпати гендерні аспекти, особливо в приватно-правовій сфері. Гомофобія стала найбільш виражено проявлятися у законопроектах, спрямованих на заборону «пропаганди гомосексуалізму». Так, можемо згадати з минулого законопроект № 8711 від 20.06.2011 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів в захисту прав дітей на безпечний інформаційний простір». В пояснювальній записці до нього прописано, що поширення гомосексуальності веде до епідемії ВІЛ/СНІДу, руйнує інститут сім'ї і може привести до демографічної кризи, у зв'язку з чим погрожує національній безпеці України [6]. Також 30.03.2012 у Верховній Раді був зареєстрований ще один законопроект № 10290 «Про заборону спрямованої на дітей пропаганди гомосексуальності» [7]. В подальшому неодноразово вносились законопроекти, якими пропонувалось запровадження адміністративної відповідальності у формі штрафів за пропаганду гомосексуальних і бісексуальних стосунків, а також трансгендерності, зокрема, одним з останніх був законопроект «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за пропаганду відхилення від конституційних норм сім'ї, дитинства, материнства і батьківства» [8]. Однак, всі ці законопроекти були визнані такими, що обмежують права людини та посилюють дискримінацію, відповідно, не були прийняті.

Коли мова йде про рівність статей як ідеал суспільно-політичного розвитку, під цим поняттям можуть розумітися: а) формальна рівність (рівність юридична, закріплена законодавчо); б) рівність можливостей (надання певної законодавчо закріпленої переваги певній соціально-демографічній групі для створення однакових з іншими групами умов на старті); в) рівність результату (цілеспрямоване забезпечення ліквідації для конкуруючих сторін перешкод, які можуть бути зумовлені попередньою дискримінацією) [9, с. 107].

Визначенню юридичної рівності сприяє наліз національного законодавства, що свідчить про значну кількість

норм правового регулювання, які містять ознаки дискримінаційних.

Українське законодавство не визнає можливості укладання між одностатевими партнерами шлюбу та не надає їм жодної іншої можливості офіційного оформлення своїх відносин (ч. 1 ст. 21 «Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка», ч. 2 ст. 3 «Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік...» Сімейного кодексу України (далі – СК України) тощо).

Наразі ст. 74 СК України визначає право на майно жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі [10], виключаючи таким формулюванням регулювання ідентичних правовідносин осіб однієї статі, які проживають разом. При припиненні партнерських відносин як чоловік, так і жінка мають право на отримання половини спільно нажитого майна, кому б із них воно формально не належало, а разі смерті партнера – додатково на спадкування своєї частки в його половині. У разі розриву відносин одностатевих партнерів або смерті одного з них другий партнер має право тільки на те майно, яке є його особистою власністю. Зокрема, якщо спільно придбане житло зареєстроване лише на одного партнера, це призводить до примусового виселення іншого.

Разом з тим, ст. 91 СК України гарантує право на утримання жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою [10]. Одностатеві партнери такого права позбавлені.

Стаття 211 СК України вказує на те, що усиновлювачами не можуть бути особи однієї статі [10]. На практиці це насамперед призводить до утиску інтересів дитини, яка виховується одностатевою парою. Адже партнер, який не вважається рідним батьком або усиновлювачем дитини, не несе жодних обов'язків і позбавлений будь-яких прав щодо неї. Зокрема, такий партнер не може отримати відпустку по догляду за хворою дитиною; матеріальну допомогу для її лікування; у свою чергу дитина, яка не є біологічною або усиновленою для одного з одностатевих партнерів, позбавлена права на утримання з його боку та права на пенсію у зв'язку із втратою годувальника у випадку його смерті. У разі смерті біологічного батька (чи біологічної матері) чи усиновлювача дитини, той і партнерів, що залишився живий, втрачає з дитиною будь-який правовий зв'язок, а дитина вважається сиротою, навіть якщо з народження виховувалась обома партнерами спільно.

Вибудовувати проєвропейське правове регулювання потрібно з урахуванням загальної заборони дискримінації, що міститься в ст. 24 Конституції України [11], де зазначено, що не може бути привілеїв чи обмежень за різними ознаками. Доповнює правове регулювання щодо заборони дискримінації Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [12]. Оскільки перелік зазначених ознак в законодавстві є відкритим, можна допустити, що підпадають під цю статтю також ознаки сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, однак в Україні відсутня судова практика чи будь-які офіційні тлумачення цього положення, які б підтверджували таку думку. Пряма та явна заборона дискримінації за даними ознаками не міститься взагалі в жодному законодавчому акті України. Численні пропозиції правозахисних та ЛГБТ організацій включити ці ознаки до списку підстав, за якими заборонено дискримінацію, було проігноровано.

Слід зазначити, що прояви як прямої, так і прихованої дискримінації мають місце в суспільному житті. Так, до Уповноваженого у 2021 році звернулося 18 осіб щодо порушення прав і свобод представників ЛГБТ спільноти на рівність, зокрема на захист від дискримінаційних дій, належне розслідування злочинів на ґрунті нетерпимості за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, майнових та немайнових прав через неможливість укладення угоди цивільного партнерства. Ще 15 таких порушень виявлено під час проведення моніторингу ЗМІ

та соціальних мереж [3, с. 36]. Також з початку 2022 року моніторинговою мережею Центру «Наш світ» було задокументовано 64 випадки дій на ґрунті гомофобії та трансфобії, дискримінації та інших порушень прав за ознаками СОП, як в Україні (62), так і за кордоном – стосовно українських громадян, які залишили Україну у зв'язку з бойовими діями (2) [13]. Серед порушень, що найбільш часто трапляються в цьому контексті є: образи, погрози, приниження людської гідності; фізичне насильство різних ступенів тяжкості; гомофобія / трансфобія в сім'ї; насильство сексуального характеру; напади на ЛГБТК центри / заходи або активістів; погрози зброєю чи її застосування; умисне знищення або пошкодження майна; незаконне збирання та розголошення конфіденційної інформації; гомофобні написи / заклики тощо.

Окремою проблемою, що створює труднощі в реалізації прав трансгендерних людей у сферах освіти, праці, соціального забезпечення та охорони здоров'я, є неможливість офіційного визнання зміни статі та відповідної зміни імені трансгендерної особи в документах без проведення складних і дорогих хірургічних операцій. Зокрема, Основи законодавства про охорону здоров'я в ст.51 закріплюють положення про те, що особі, якій було здійснено зміну статеві належності, видається медичне свідоцтво, на підставі якого надалі вирішується питання про відповідні зміни в її правовому статусі [14]. Додатково врегульовується це питання наказом Міністерства охорони здоров'я №1041 від 05.10.2016 «Про встановлення медико-біологічних та соціально-психологічних показань для зміни (корекції) статевої належності та затвердження форми первинної облікової документації й інструкції щодо її заповнення» [15]. У результаті транссексуальна людина, яка не має бажання чи коштів на проведення такої операції, або якій проведення такої операції протипоказано за станом її здоров'я, змушена жити за документами, які не відповідають її психологічній статі, зовнішності та поведінці.

Також особливо важливого значення набувають окреслені питання в умовах воєнного стану. Трансгендерні особи в Україні не можуть бути призвані на службу в Збройних Силах та повинні бути взагалі зняті з військового обліку у випадку явно вираженої транссексуальності (діагнози транссексуалізму і гендерної дисфорії – F64.0 і F64.8 згідно Міжнародної класифікації хворіб 10 редакції), якщо таким буде рішення медичної комісії при військоматі, яке ґрунтується на висновку спеціалізованої лікарської комісії [13]. Це, зокрема, надає право виїзду за кордон трансгендерним жінкам, навіть, якщо фактично зміна статі ще не внесена в документи, що посвідчують особу. Відповідно, трансгендерні жінки, в документах яких зазначена чоловіча стать, підлягають призову на військову службу і на них поширюються обмеження на виїзд за кордон для чоловіків.

В той же час прикладом прогресуючих змін є поновлення прав представників ЛГБТ спільноти у медичній сфері щодо донорства. На виконання рекомендацій Уповноваженого щодо усунення дискримінації представників ЛГБТК-спільноти у зв'язку із обмеженням права осіб, які мають гомосексуальні стосунки, бути донором крові, наказом МОЗ від 08.02.2021 № 207 «Про внесення змін до Порядку карантинізації донорської плазми та до Порядку медичного обстеження донорів крові та (або) її компонентів» вилучено з Порядку медичного обстеження донорів крові та компонентів крові, затвердженого наказом МОЗ від 01.08.2005 № 385 «Про інфекційну безпеку донорської крові та її компонентів» норму, згідно з якою донорами не могли стати особи, які мають гомосексуальні стосунки [3, с. 38].

Також актуальною є проблематика домашнього насильства через сексуальну орієнтацію чи гендерну ідентифікацію. Існує декілька стандартних ситуацій такого насильства. Найчастіше зустрічаються спроби з боку батьків (родичів) насильницькими методами «вилікувати» або «переконати» свого гомосексуальну або транссексуальну

дитину. Хоча Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» гарантується постраждалим особам безпека та основоположні права і свободи людини і громадянина, зокрема права на життя, свободу та особисту недоторканість, на повагу до приватного та сімейного життя, на справедливий суд, на правову допомогу, з урахуванням практики Європейського суду з прав людини [16], однак жертви насильства часто просто бояться звернутися за захистом та допомогою до відповідних установ. Співробітники спеціальних кризових центрів, поліції, медичних закладів, зазвичай, стикаючись з випадками домашнього насильства проти ЛГБТ людей, діють із особистих, часто гомофобних та трансфобних переконань [17]. Жінки нетрадиційної сексуальної орієнтації, які мають дітей, опиняються в особливо вразливому становищі, тому що в очах широкого суспільства гомосексуальність сприймається як прояв аморальності, внаслідок чого чоловік отримує можливість пантувати свою дружину тим, що забере у неї дітей. Трапляються також випадки домашнього насильства і в одностатевих сім'ях. Однак, оскільки жоден законодавчий акт України не містить явної згадки про те, що одностатеві партнери можуть створювати сім'ю, на такі правовідносини не поширюються відповідні правові норми, які захищають в аналогічних ситуаціях чоловіка та жінку як подружжя. Проте, обов'язково потрібно реагувати на випадки дискримінації, використовувати можливі форми та способи захисту для відновлення своїх прав, інформувати громадські організації про такі випадки.

Одним із шляхів розв'язання проблеми, визначених Концепцією комунікації у сфері гендерної рівності є засудження проявів сексизму, дискримінації за ознакою статі, насильства за ознакою статі, що також часто проявляється через сексуальне насильство та сексуальні домагання, та формування нульової толерантності до цих явищ; спрямування кампаній як на кривдників, так і на постраждалих осіб; широкого висвітлення таких випадків в засобах масової інформації без засудження та звинувачення постраждалих осіб і моніторингу розвитку ситуацій [18].

З метою захисту майнових і немайнових прав різностатевих і одностатевих пар, зокрема володіння та наслідування майна, утримання одного партнера іншим у разі непрацездатності, права не свідчити проти свого партнера Уповноваженим у Щорічній доповіді за 2020 рік було рекомендовано Кабінету Міністрів України розробити та подати на розгляд Верховної Ради України законопроект про легалізацію в Україні зареєстрованого цивільного партнерства [19].

Водночас соціологічне опитування, проведене у травні 2022 року Київським міжнародним інститутом соціології на замовлення Центру «Наш світ», продемонструвало радикальне поліпшення ставлення українського суспільства до ЛГБТ людей, яке відбулося за останні роки. Порівняно з результатами попереднього аналогічного опитування у 2016 році, кількість дружніх до ЛГБТ відповідей виросла у два-п'ять разів. Зокрема, у півтора рази скоротилася кількість тих, хто взагалі негативно ставиться до ЛГБТ (з 60,4% до 38,2%), вчетверо зросла кількість тих, хто ставиться до ЛГБТ позитивно (з 3,3% до 12,8%), і у півтора рази – тих, хто ставиться до них байдуже (з 30,7% до 44,8%). З 2016 року вдвічі зросла частка тих, хто декларативно підтримує їх повне рівноправ'я (з 33,4% до 63,7%), і майже вдвічі зменшилася частка тих, хто вважає, що права ЛГБТ людей мають бути певним чином обмежені (з 45,2% до 25,9%). Так само, вдвічі зменшилася кількість тих, хто вагався з відповіддю: з 21,3% до 10,4%. У п'ять разів виросла підтримка запровадження реєстрованого цивільного партнерства для одностатевих пар – з 4,8% до 23,6%, і в півтора рази збільшилася кількість тих, кому це питання байдуже – з 18% до 27,1%. Таким чином, проти одностатевих партнерств вже виступає менше половини українців, а саме 41,9%, тоді як

у 2016 році таких було 69% [13]. Така динаміка свідчить про позитивні зміни у свідомості суспільства та орієнтир на забезпечення основних прав і цінностей людини, незважаючи на стереотипне мислення, яке закладалось та пропагувалося десятиліттями до цього.

Загалом, дискримінація та насильство щодо різноманітної сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та самовираження або статевої характеристик існує в різних формах у більшості світових культур. Глибоко вкорінені упередження, посилені дискримінаційними законами, призводять до відсторонення суспільства від ЛГБТ спільнот, їх ізоляції та дискримінації.

Право на гендерне самовираження означає можливість особи вільно поводити себе в суспільстві з урахуванням

соціальної ролі, в якій вона себе відчуває. Проте, незважаючи на широке міжнародно-правове та національне регулювання у сфері забезпечення права особи на гендерну ідентичність, досить часто порушуються права громадян за цією ознакою. Тому вжиття заходів щодо належного дотримання принципів рівності, недискримінації, автономії особи та поваги до її гідності при реалізації права на гендерну ідентичність, толерантності та прийняття різноманітності має вирішальне значення.

Виконання взятих Україною зобов'язань в напрямку забезпечення гендерної рівності вимагає осмислення національних можливостей для їх реалізації та сприйняття, урахування історичної практики та досвіду зарубіжних країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Закон України від 20 червня 2022 р. № 2319-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2319-20>.
2. Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms dated November 4, 1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
3. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. 2021. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/schoricha-dopovid-2021.pdf>.
4. Recommendation CM/Rec(2010)5 of the Committee of Ministers to member states on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity (Adopted by the Committee of Ministers on 31 March 2010 at the 1081-st meeting of the Ministers' Deputies). URL: <https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=1606669&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>.
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text.
6. Проект закону № 8711 від 20.06.2011 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів в захисту прав дітей на безпечний інформаційний простір». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=40734.
7. Проект закону № 10290 від 30.03.2012 «Про заборону спрямованої на дітей пропаганди гомосексуальності». URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=43007&pf35401=223680>.
8. Проект закону № 6327 від 19.11.2021 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за пропаганду відхилень від конституційних норм сім'ї, дитинства, материнства і батьківства». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73240.
9. Силантьєва І.В. Гендерно-чутлива політика як ознака сучасного демократичного розвитку. Громадянське суспільство як чинник модернізації сучасної держави: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20 квітня 2021 р.). Київ: Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. 248 с.
10. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2947-14>.
11. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
12. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України 06.09.2012 № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>.
13. Становище ЛГБТК в Україні у 2022 році. Правозахисний ЛГБТ центр «Наш світ». 2022. URL: <https://gay.org.ua/publications/Situation-of-LGBTQ-in-Ukraine-Summer-2022-UKR.pdf>.
14. Основи законодавства про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
15. Про встановлення медико-біологічних та соціально-психологічних показань для зміни (корекції) статевої належності та затвердження форми первинної облікової документації й інструкції щодо її заповнення: наказ Міністерства охорони здоров'я №1041 від 05.10.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1589-16#Text>.
16. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#top>.
17. ЛГБТ – вектор України. Збірник звітів по моніторингу. К.: Центр «Наш мир». 2013. 160 с.
18. Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності: Розпорядження КМУ від 16.09.2020 №1128-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80#Text>.
19. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. 2020. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/schoricha-dopovid-2020.pdf>.